

Kontakt

Cecilia Ekstrand
cecilia.ekstrand@srf.nu
08-399119

Dnr 8/2024

REMISSVAR

2024-02-06

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen, SOU 2023:40, dnr S2023/02794

Synskadades Riksförbund, SRF, är landets främsta företrädare för personer med synnedsättning. SRF lämnar härmed svar på delar av betänkandet om barns förbättrade möjligheter att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen.

Sammanfattning

SRF ser positivt på förslagen i betänkandet av utredningen om barns förbättrade möjligheter att utkräva sina rättigheter.

Rättigheterna för barn i Sverige har stärkts genom att barnkonventionen numera är svensk lag. Barn är att betrakta som rättighetsbärare. Tyvärr råkar barn och unga med synnedsättning ut för diskriminering, bristande stöd i skolan, bristande stöd från kommun och socialtjänst, våld och övergrepp. När barn inte får sina rättigheter tillgodosedda måste det finnas en möjlighet för alla barn att klaga och att få upprättelse. Det är hög tid att Sverige ratificerar det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen. Vi har inom ramen för samarbeten med andra organisationer arbetat med frågan om vikten av att Sverige tillträder det tredje tilläggsprotokollet under många år. Barn ska inte behöva dra sitt ärende ända till FN i Genève, men möjligheten måste finnas som ett sista steg när de nationella insatserna inte är tillräckliga. Genom en ratificering kan arbetet med att utveckla de nationella insatserna påskyndas.

Ett stort problem är att barn saknar kunskap om att de har rätt att klaga och att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen.

Synskadades Riksförbund

Sandsborgsvägen 52
122 88 Enskede
org nr: 802007-3436

tel vx: 08-39 90 00
webbplats: www.srf.nu
facebook: synskadadesriksforbund

pg: 4869-4
bg: 573-31 91
pg för gåvor: 90 00 90-2

Det saknas konkret anpassat material till barn och unga med funktionsnedsättning. Myndigheter, regioner och kommuner måste tydligt förmedla och tillhandahålla anpassad information till barn med synnedsättning om deras rättigheter och om hur rättigheter kan tillgodoses. Barn med synnedsättning måste veta att de till exempel kan klaga på vissa insatser från Socialtjänsten hos IVO och förfarandet på webben måste vara tillgängligt.

Vi ser positivt på att regeringen redan har påbörjat arbetet med att öka kunskapen om barnets rättigheter hos offentliga aktörer. De nya uppdrag som myndigheter har fått i sina regleringsbrev för 2024 syftar till att öka kunskapen och stärka kompetensen om barnets rättigheter. Diskrimineringsombudsmannen, IVO och SIS ska dessutom vidta åtgärder för att göra den egna myndighetens verksamhet känd, tillgänglig och anpassad för barn. Vi utgår ifrån att myndigheternas uppdrag kommer att omfatta anpassning av material med mera för barn med synnedsättning.

Barn med synnedsättning är inte i tillräckligt stor utsträckning delaktiga i beslut som rör dem. Utredningen föreslår en skärpning av kravet på att lämna information till barn. Vi efterlyser ett krav kring att det ska finnas en motivering till varför barn inte vill ha information eller vara delaktiga i beslut som rör dem, dvs en form av motiveringsskyldighet.

Vi kan se fördelar med oberoende barnombud vid barnrättsbyråer. Kunskap om barn med synnedsättning och andra funktionsnedsättningar måste säkerställas. Socialstyrelsen bör villkora statsbidragen till verksamheten så att tillgänglighet för barn och unga med funktionsnedsättning ingår. Socialstyrelsen bör även ta fram föreskrifter/vägledning kring frågan om tillgänglighet för barnombud.

7.3 Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande

SRF stödjer utredningens förslag om att Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet. SRF stödjer även förslaget om att barnrättskommittén i Genève får behörighet att ta emot mellanstatliga klagomål i enlighet med tilläggsprotokollet. Genom att Sverige ratificerar tilläggsprotokollet kan det bidra till att den nationella hanteringen av barns klagomål utvecklas på ett positivt sätt och undanröjer de brister som finns idag. Synskadade barns rätt att utkräva sina rättigheter kan stärkas inom en rad områden. Rätten till anpassad information stärks och tillgången till tillgängliga barnanpassade förfaranden kan garanteras.

7.4 Behov av åtgärder som ger förutsättningar för ett välfungerande förfarande vid en ratificering av tilläggsprotokollet

SRF stödjer utredningens förslag om att Barnombudsmannen bör få i uppdrag att följa utvecklingen av tillämpningen av tilläggsprotokollet samt föreslå åtgärder för en bättre implementering.

Det är av stor vikt att det finns tydlig och tillgänglig information för barn, vårdnadshavare och ställföreträdare när det gäller möjligheten att klaga på beslut som rör barn. Informationen ska även gälla hur ett klagomål framställs till FN:s barnrättskommitté i Genève. SRF kan hålla med om att Barnombudsmannen bör få ansvar för uppdraget att tillhandahålla informationen som rör barns klagomöjligheter inom olika områden. Det är viktigt att informationen riktar sig till barn och att den är anpassad så att barn som har en synnedsättning kan ta del av den. Det gäller även om vårdnadshavaren som har en synnedsättning. Det är en

fördel att detta uppdrag läggs på en statlig aktör som en garanti för att informationen är korrekt. Det är viktigt att Barnombudsmannen får i uppdrag att följa implementeringen av det tredje tilläggsprotokollet. Det är viktigt att BO vid behov kan föreslå åtgärder för en bättre implementering.

8.3.4 Barns rätt till delaktighet

Barn med synnedsättning kan ha utmaningar med att utöva sin rätt till delaktighet i beslut som rör dem. Barn måste ha möjlighet att själva komma till tals och föra fram sina synpunkter i myndighetsärenden och domstolsprocesser där barnet berörs. Barn ska stötta utifrån barnets behov i sitt beslutsfattande så att det inte blir ett assisterat beslutsfattande utan att barnet aktivt kan delta.

Barn under 15 år kan ta ställning till frågan om att delta i beslutsprocesser. I §8 i LSS hänvisas till barnets mognad när det gäller att tillmäta barnets åsikter betydelse. En funktionsnedsättning kan inte i sig vara ett mognadsskäl för att besluta om att barnet inte ska höras och få sina synpunkter beaktade. Det måste finnas tydliga skrivningar kring hur mognadskravet har bedömts. Begreppet "mognad" bör ersättas så att det alltid ska framgå att barn ska ha information som ska vara anpassat utifrån barnets behov om ärenden som rör dem och att barn alltid ska vara delaktiga.

9.4.10 Skyldigheten att ge information på ett sätt som barn förstår ska framgå i LPT, LSS, LVU och socialtjänstlagen

SRF ser positivt på utredningens förslag om att förstärka skyldigheten att ge anpassad information till barn och även försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Det är inte tillräckligt att barnet har fått information utan det är avgörande hur

informationen ges. Vi ser att det behövs verktyg så att professionen kan ges stöd i att säkerställa att barn har förstått informationen. Genom att föra in nya bestämmelser kring hur information ges i LVU, SoL och LSS kan processerna kring information förbättras. Vi saknar dock krav på åtgärder för att barnet ska kunna kommunicera sin vilja.

Inför barnrättighetsutredningen genomförde Socialstyrelsen (SOU 2013:19) en studie kring barns delaktighet vid LSS-beslut. Det kunde konstateras att barn inte var delaktiga i sina beslut i tillräckligt hög utsträckning. Det saknades även en motivering kring varför barn inte deltog. Vi anser inte att det bara ska stå att barn "bör" höras utan att det ska stå att barn alltid "ska" höras. Om det inte är möjligt bör det motiveras. Det bör finnas ett krav kring att det ska finnas en motivering till varför barn inte vill ha information eller vara delaktiga i beslut som rör dem, dvs en form av motiveringsskyldighet.

11.4.4 Arbetet med att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn behöver förstärkas

SRF stödjer utredningens förslag om att statliga myndigheter som är centrala för att säkerställa barnets rättigheter får ett fördjupat uppdrag att vidta åtgärder för att göra den egna myndighetens verksamhet känd, tillgänglig och anpassad för barn. Barn med synnedsättning måste kunna ta del av myndigheters information och kunna använda de verktyg som finns för att lämna in ett klagomål.

SRF delar utredningens bild av att det finns brister i likvärdigheten och att det kan vara svårt för barn med synnedsättning att hitta relevant information. Myndigheternas arbete med tillgänglighet och barnanpassning måste intensifieras så att barn som är i

behov av kontakt med myndigheter kan få det snabbt.
Barnombudsmannens stöd till myndigheterna bör fortsätta.

Vi välkomnar att regeringen har påbörjat detta arbete genom nya uppdrag i flera myndigheters regleringsbrev för 2024.

11.5.4 Det behövs sammanhållen information på nationell nivå om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter

SRF stödjer utredningens förslag om att Barnombudsmannen får i uppdrag att tillhandahålla information om barns klagomöjligheter inom olika områden. Det ska omfatta myndigheter, tillsynsmyndigheter, domstolar och andra aktörer och beskriva hur barn rent praktiskt går till väga för att framföra olika typer av klagomål.

Det är viktigt att det finns en samlad information på nationell nivå som vänder sig till barn. Aktuella myndigheter har olika informationer och informationen varierar när det gäller tillgänglighet och barnanpassning. Blir det aktuellt med oberoende barnombud i civilsamhället ska denna information också finnas med såväl som information om hur barn kan klaga till FN:s barnrättskommitté. SRF välkomnar att detta arbete nu har påbörjats.

11.7.4 Det behövs kunskap och verktyg för domstolars arbete med barnanpassade förfaranden

SRF stödjer förslaget om att Domstolsverket ska redovisa det arbete som bedrivs och de åtgärder som vidtagits i domstolarna för att utveckla barns möjligheter till delaktighet, information och ett bra bemötande i domstolsprocesser. Vi vill även föra fram vikten av att Domstolsverket redovisar hur arbetet har utvecklats när det gäller att göra domstolsprocesser tillgängliga för barn med

funktionsnedsättningar. FN:s barnrättskommitté har noterat att de utbildningar som finns inte är obligatoriska, vilket de bör vara. Det ska inte vara frivilligt att delta i kunskapshöjande insatser kring barn och kring barn med funktionsnedsättning. Barn med synnedsättning ska ges stöd utifrån individuella förutsättningar så att de kan delta när de själva vill i rättsprocesser som rör barnet.

Det uppdrag som Brottsoffermyndigheten nu har fått med att ta fram material, sprida utbildnings- och informationsmaterial samt genomföra utbildningsinsatser till rättsväsendets aktörer måste innehålla kunskap om barn med synnedsättning och andra funktionsnedsättningar.

12.8.1 Staten ska bidra till etableringen av barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som erbjuder verksamhet med oberoende barnombud

Vi ser fördelar med att civilsamhällesorganisationer får möjlighet att erbjuda verksamhet med oberoende barnombud som kan komplettera det stöd som andra aktörer ger barn (och närstående). Ett oberoende barnombud kan ha stor betydelse för barn och unga när det gäller att få stöd som inte är kopplat till en myndighet eller rättsväsendet och som står på barnets sida. Samtidigt är det viktigt att utöka Socialtjänstens resurser inom området. Enligt socialtjänsten har alla barn rätt att ha med sig en stödperson när familjen utreds. Det kan handla om en lärare eller någon annan vuxen person som barnet litar på.

Barnombudet ska arbeta på barnets uppdrag. Det måste därmed finnas en garanti för att det finns kunskap om barn med funktionsnedsättning bland barnombud hos socialtjänsten och barnrättsbyråerna om det ska vara till stöd för barn och unga med synnedsättning. Det är viktigt att oberoende barnombud har kunskap om att ge stöd till barn med olika funktionsnedsättningar.

Det måste finnas någon som ansvarar för att barnombuden får denna kunskap.

Ett barnombud som arbetar för Socialtjänsten har socionomutbildning och känner till utredningsprocessens alla detaljer och kan svara på frågor, samtidigt som de är utbildade i att möta utsatta barn. Det innebär att utredningen kvalitetssäkras. Det är viktigt att beakta rollfördelningen med andra aktörer t ex barnombud inom socialtjänsten och särskilt gentemot vårdnadshavare eller annan närstående. Det är även viktigt att barnombuden inte bidrar till att öka på barns bristande tillit till myndigheter utan endast fungerar som ett stöd i en pågående process.

Vi föreslår att Socialstyrelsen villkorar statsbidragen till verksamheten med oberoende barnombud så att tillgänglighet för barn och unga med funktionsnedsättning ingår. Socialstyrelsen bör ta fram föreskrifter/vägledning kring frågan om tillgänglighet för barnombud.

Det kan vara en utmaning med att nå ut med information till barn med funktionsnedsättning. Om oberoende barnombud inrättas måste man hitta olika vägar för att nå fram till barn med synnedsättning till exempel genom att rikta sig till vuxna som finns nära barnen. Det kan vara assistenter, habiliteringen, lärare med flera.

Med vänlig hälsning

SYNSKADADES RIKSFÖRBUND

Niklas Mattsson
Förbundsordförande